

۳۲- برای رهایی از توهم و گمان تعارض میان دستاوردهای عقلی و داده‌های وحی، چه باید کرد؟

پاسخ: باید تلاش علمی خود را افزایش دهیم، از دانش دیگران بهره ببریم تا از توهم و گمان تعارض میان یافته‌های عقلی و دستاوردهای وحیانی رها شویم.

سوالات خط به خط درس نهم**۱- از توجه و ورود به فلسفه در جهان اسلام چه مدت می‌گذرد این توجه نتیجه چیست؟**

پاسخ: از توجه و ورود فلسفه به جهان اسلام ۱۳ قرن می‌گذرد. این توجه نتیجه یک «حیات عقلی» و «حیات علمی» بود که منجر به یک «حیات فلسفی» در جهان اسلام شد.

۲- «حیات عقلی» چگونه در یک جامعه شکل می‌گیرد؟

پاسخ: وقتی مردم یک جامعه به عقل و تفکر و اندیشه توجه کنند طوری که عقلانیت جزء فرهنگ عمومی جامعه در آید، «حیات عقلی» شکل می‌گیرد.

۳- آغاز «حیات علمی» و «حیات فلسفی» در یک جامعه چگونه است؟

پاسخ: حرکت به سوی دانش و رشد شاخه‌های مختلف علم را به دنبال دارد و حیات علمی آغاز می‌شود. یکی از شاخه‌های حیات علمی، حیات فلسفی است که به طور طبیعی، جمعی از اندیشمندان بدان خواهند پرداخت.

۴- اولین فیلسوف مسلمان که بود و چه تعداد کتاب و رساله داشته است؟

پاسخ: ابویوسف یعقوب بن اسحاق کندی، اولین فیلسوف مسلمان بود که حدود ۲۷۰ کتاب و رساله از خود به یادگار گذاشته است.

۵- زمینه‌های رشد فلسفه را بیان نمایید.

پاسخ: ۱. حیات عقلی؛ ۲. بحث و گفت‌وگو در مباحث اعتقادی؛ ۳. نهضت ترجمه متون.

۶- وجود «حیات عقلی» در یک جامعه را به چه چیزی می‌توان تشبیه نمود؟

پاسخ: اگر رشد علم را به رشد گیاه تشبیه نماییم، اولین شرط، وجود زمین حاصلخیز است. حیات عقلی و احترام به عقل، در حکم زمین است.

۷- طبق گزارش مورخان علم، حیات تعقلی مسلمانان از چه زمانی آغاز شده است؟ چه عواملی این حیات را پایه‌گذاری کردند؟

(نهایی: دی ۹۹)

پاسخ: طبق گزارش مورخان علم، حیات عقلی مسلمانان با ظهور اسلام مقارن است. یعنی پیامبر (ص) و قرآن کریم، حیات عقلی را پایه‌گذاری کردند. ایشان برای ایجاد این حیات، از روش‌های خاص و بدیع استفاده کردند طوری که جامعه اسلامی زمان او در مدتی کوتاه به مرتبه ممتازی از حیات عقلی رسید.

۸- برخی از عوامل زمینه‌ساز حیات عقلی که در قرآن و سیره پیامبر (ص) مشاهده می‌شود، نام ببرید.

- پاسخ: ۱. ارزش قائل شدن برای اصل تفکر و خردورزی؛ ۲. تکریم علم به عنوان ثمره تفکر و خردورزی؛
 ۳. تکریم پیوسته عالمان و دانشمندان؛ ۴. طرح مباحث علمی و عقلی و فلسفی و به کارگیری شیوه‌های مختلف استدلال؛
 ۵. مذمت پیوسته نادانی طوری که ویژگی منفی تلقی شود؛ ۶. دعوت به یادگیری علوم دیگر ملت‌ها و تمدن‌ها و استفاده از آن‌ها.

۹- بحث و گفت‌وگو در مباحث اعتقادی از چه زمانی آغاز شد و چگونه گسترش یافت؟

پاسخ: گفت‌وگو در مباحث اعتقادی، از همان عصر رسول خدا (ص) آغاز شد و به سرعت گسترش یافت.

۱۰- بیشتر گفت‌وگوها در مباحث اعتقادی از چه جنسی بودند و این بحث‌ها منجر به چه نتیجه‌ای شدند؟

کله پاسخ: این بحث‌ها که بیشترشان از جنس مباحث فلسفی است سبب شد در قرن اول دانشمندانی تربیت شدند که در روش عقلی و استدلالی در مسائل اعتقادی مانند اثبات وجود خدا، صفات خدا، ضرورت معاد و مسائلی مانند جبر و اختیار متبحر بودند و به تعلیم و کتابت مشغول بودند.

۱۱ - به کدام دسته از دانشمندان، «متکلم» گفته می‌شود؟ (نهایی: دی ۹۹)

کله پاسخ: آن دسته از دانشمندان که موضوعات اعتقادی دین را با استدلال و منطق مورد بحث قرار می‌دهند، «متکلم» نامیده می‌شوند.

۱۲ - درباره نهضت ترجمه به عنوان زمینه سوم رشد فلسفه در جهان اسلام، به اختصار توضیح دهید.

کله پاسخ: این نهضت که از قرن دوم شروع شد کمک شایانی در شکل‌گیری «حیات فلسفی» در جهان اسلام نمود. این نهضت منحصر به فلسفه نبود بلکه علوم مختلف از قبیل منطق، فلسفه، نجوم، ریاضیات، طب، ادب، سیاست را هم شامل می‌شد. نتیجه: ترجمه کتب مختلف از زبان‌های یونانی، پهلوی، هندی و سریانی.

۱۳ - نهضت ترجمه متون تا چه اندازه در جامعه مسلمانان اهمیت داشت؟

کله پاسخ: اهمیت آن تا حدی بود که گفته‌اند حنین بن اسحاق (مترجم معروف) گاهی معادل وزن کتاب ترجمه کرده، طلا می‌گرفت.

۱۴ - نتایج نهضت ترجمه، در رشته‌های مختلف دانش در میان مسلمین، چه بود؟

کله پاسخ: در این زمان مسلمانان معارف پیشینیان را یاد گرفتند و در تمامی رشته‌ها سرآمد ملت‌های زمان خود شدند. در فلسفه دانش فیلسوفان بزرگ یونان را آموختند و با نقد و بررسی آراء آن حکیمان، نظام فلسفی نوینی را سامان بخشیدند که هم از آراء افلاطون و به خصوص ارسطو برخوردار بود هم دربردارنده اندیشه‌های جدیدی بود که تا آن روز سابقه نداشت.

۱۵ - چرا فلسفه اسلامی از همان ابتدا، صورت استدلالی قوی به خود گرفت؟

کله پاسخ: فلسفه اسلامی در آغاز سرشتی کاملاً استدلالی داشت و متکی بر آراء ارسطو بود و ارسطو در مباحث فلسفی بیش از هر چیز بر قیاس برهانی تکیه می‌کرد. لذا صورت استدلالی قوی به خود گرفت.

۱۶ - چه عاملی فلسفه اسلامی را با ظریف‌ترین موشکافی‌ها آراست؟ چرا به آن حکمت مشاء گفته می‌شد؟

کله پاسخ: تلاش‌های محکم و استوار فارابی و نبوغ استدلالی ابن‌سینا، این صورت استدلالی را با ظریف‌ترین موشکافی‌ها آراست. این شیوه تفکر فلسفی به خاطر مؤسس اول آن ارسطو، به حکمت مشاء معروف شد.

۱۷ - تعریف حکمت از دیدگاه یک فیلسوف مشایی مثل ابن‌سینا، چیست؟

کله پاسخ: فنی استدلالی که انسان عالم، وجود را آن‌چنان که هست، به وسیله آن به دست می‌آورد و نفس خویش را به کمال می‌رساند و به جهانی عقلانی مشابه جهان واقعی موجودات تبدیل می‌شود و مستعد رسیدن به سعادت نهایی، به اندازه طاقت بشری می‌گردد.

۱۸ - کدام فیلسوفان بزرگ‌ترین حکمای مشاء محسوب می‌شوند؟

کله پاسخ: فارابی (معلم ثانی) و ابن‌سینا (شیخ‌الرئیس)

۱۹ - مقام علمی فارابی چگونه بود و او در چه علمی تبحر داشت؟

کله پاسخ: علاوه بر فلسفه، در حقوق، نجوم و سیاست نیز شهرت دارد. و به درجه استادی رسیده بود. پزشکی را به خوبی می‌دانست و در مداوای بیماران تبحر داشت. در فلسفه سیاست نظریه‌پرداز بود و دیدگاه ویژه‌ای را مطرح کرد که به دیدگاه افلاطون نزدیک است.

۲۰- میزان آشنایی فارابی با میراث فلسفی یونان تا چه اندازه بود؟

کلمه پاسخ: او را میراث فلسفی یونان، به خصوص آرای افلاطون و ارسطو به خوبی آشنا بود و دو کتاب «الجمع بین رأی الحکیمین» و «اغراض ارسطو فی کتاب مابعدالطبیعه» بیانگر آشنایی کامل او با این میراث بود.

۲۱- موضوع کتاب «الجمع بین رأی الحکیمین» (جمع میان نظرات دو حکیم) چیست؟

کلمه پاسخ: فارابی در این کتاب نقاط مشترک اندیشه‌های ارسطو و افلاطون را ارائه کرده است.

۲۲- درباره کتاب «اغراض ارسطو فی کتاب مابعدالطبیعه» از فارابی توضیح دهید.

کلمه پاسخ: فارابی در این کتاب با دقت و توانایی بسیار نظرات ارسطو را شرح داده و نکات پیچیده آن را آشکار کرد. چنان که بعدها راهنمای ابن سینا در فهم کتاب ارسطو می‌شود.

(نهایی: دی ۹۸، دی ۹۹)

۲۳- چرا فارابی به «معلم ثانی» شهرت یافت؟

کلمه پاسخ: به علت آشنایی عمیق با تعلیم اسلام، توانست آموخته‌های خود از افلاطون و ارسطو و سایر فیلسوفان را در یک نظام فلسفی جدید عرضه کند و فلسفه مشائی را بنا کند. او پس از ارسطو (معلم اول) لقب معلم ثانی شهرت یافت.

۲۴- رابطه فارابی با اهل سیاست چگونه بود؟

کلمه پاسخ: فارابی هرگز مشاغل سیاسی را نپذیرفت و با اهل سیاست معاشرت نداشت اما در سیاست بسیار اندیشید و آثار متعددی نوشت.

۲۵- اولین مبنای فارابی برای ورود به فلسفه سیاسی چه بود؟

کلمه پاسخ: بحث مدنی بالطبع بودن انسان، اولین مبنای او برای ورود به مباحث اجتماعی و فلسفه سیاسی است.

۲۶- منظور فارابی از مدنی بالطبع بودن انسان چیست؟

کلمه پاسخ: یعنی انسان به حسب فطرت و طبع به جامعه گرایش دارد و می‌خواهد با هم‌نوعان خویش زندگی کند.

۲۷- طبق نظر فارابی هدف اصلی جامعه و مدینه چیست و چه ارتباطی با سعادت دارد؟

کلمه پاسخ: معتقد است مسیر سعادت از زندگی اجتماعی می‌گذرد لذا هدف اصلی جامعه و مدینه، سعادت در دنیا و آخرت است.

(نهایی: فرورداد ۹۹)

۲۸- منظور از «مدینه فاضله» را از نگاه فارابی توضیح دهید.

کلمه پاسخ: مدینه‌ای است که مردم آن به اموری مشغول و به فضایی آراسته هستند که مدینه را به سوی سعادت می‌برد. فارابی چنین مدینه‌ای را بهترین مدینه می‌داند.

۲۹- فارابی مدینه فاضله را به چه چیزی تشبیه می‌کند؟ توضیح دهید.

کلمه پاسخ: مدینه فاضله مانند بدن سالم که هر عضو وظیفه ویژه دارد و آن را به نحو احسن انجام می‌دهد. همانطور که در بدن برخی اعضا بر هم تقدم دارند برخی اعضای جامعه نیز بر برخی دیگر مقدم هستند (مثلاً قلب بر همه اعضا ریاست دارد، در مدینه فاضله هم باید کسی ریاست کند که برتری بر دیگران دارد)

(نهایی: شهریور ۹۹)

۳۰- به اعتقاد فارابی رئیس مدینه فاضله باید چه خصوصیتی داشته باشد؟

کلمه پاسخ: ریاست جامعه باید بر عهده کسی باشد که: ۱. روحی بزرگ و سرشتی عالی دارد؛ ۲. به عالی‌ترین درجات تعقل رسیده تا بتواند احکام و شرایع را دریافت کند.

۳۱- به اعتقاد فارابی اتصال پیوسته پیامبران به عالم بالا چه امکانی به آنان می‌دهد؟

کلمه پاسخ: امکان می‌دهد جامعه را به درستی و در جهت نیل به سعادت حقیقی رهبری کند.

(نهایی: دی ۹۸، فرورداد ۹۹، دی ۹۹)

۳۲- دربارهٔ مدینهٔ جاهله و تفاوت آن با مدینهٔ فاضله از دیدگاه فارابی توضیح دهید.

کله پاسخ: مدینهٔ جاهله: در مقابل مدینهٔ فاضله است - مهم‌ترین تفاوت آن با مدینهٔ فاضله در هدف آن است. هدف مدینهٔ فاضله ← سعادت حقیقی هدف مدینهٔ جاهله ← فقط سلامت جسم و فراوانی لذت‌ها مردم مدینهٔ جاهله، سعادت را در دست یابی به لذت‌ها می‌پندارند و اگر به لذت‌ها نرسند گمان می‌کنند به بدبختی افتاده‌اند

سوالات خط به خط درس دهم**۱- ابن سینا در مشرق زمین و اروپا به چه القابی شهرت دارد؟**

کله پاسخ: القاب در مشرق زمین: ابن سینا، بوعلی سینا، شیخ الرئیس، حجة الحق در اروپا: اویسنا، اویسن، شاهزادهٔ اطبا

۲- دربارهٔ نبوغ علمی ابن سینا در علوم مختلف توضیح دهید.

کله پاسخ: در منطق و ریاضیات شاگرد ابوعبدالله ناتلی بود و به سرعت بر معلم خود پیشی گرفت و قسمت‌های دشوار کتاب را برای استادش روشن کرد. از کودکی و نوجوانی به آموختن علاقه‌مند بود و در ۱۶ سالگی بیشتر علوم زمان خود را در ریاضیات، منطق، فقه، فلسفه و طب فراگرفت. طب را چندان دشوار نمی‌دانست بعد از ۱۶ سالگی با جدیت منطق و فلسفه را مطالعه نمود.

۳- ابن سینا هنگامی که در فهم مطلبی حیران می‌شد چه می‌کرد؟

کله پاسخ: به مسجد جامع می‌رفت و نماز می‌خواند و در درگاه مبدع کل (خداوند) زاری می‌کرد تا موضوع آشکار گردد. گاهی هم در خواب برخی مسائل برایش حل می‌گشت.

۴- دربارهٔ روش ابن سینا در تحلیل مسائل فلسفی توضیح دهید.

کله پاسخ: روش او در تحلیل مسائل فلسفی، عقلی و استدلالی است. او این روش را که ارسطو پایه گذاری کرده بود به اوج رساند. فلسفهٔ مشاء را به صورت مدون و نظام‌مند ارائه کرد.

۵- چه تعداد کتاب و رساله توسط ابن سینا تألیف شده است؟ مهم‌ترین آثار او را نام ببرید.

کله پاسخ: ابن سینا در دوران کوتاه زندگی خود بیش از ۲۰۰ کتاب و رساله در علم و فلسفه نوشته و برخی از آنها قرن‌ها در مراکز علمی غرب و شرق تدریس شده و می‌شوند. مهم‌ترین این کتب عبارتند از: ۱. قانون ۲. شفا ۳. نجات ۴. انصاف ۵. اشارات و تنبیهات ۶. دانشنامهٔ علایی

۶- از تألیفات ابن سینا دربارهٔ کتاب «قانون» توضیح دهید.

کله پاسخ: نوعی فرهنگ‌نامهٔ پزشکی - از معروف‌ترین آثار ابن سینا - به لاتین، انگلیسی، فرانسه و آلمانی ترجمه شده است.

(نهایی: دی ۹۹)

۷- از تألیفات ابن سینا دربارهٔ کتاب «شفا» توضیح دهید.

کله پاسخ: دایرهٔ المعارف عظیم علمی و فلسفی شامل منطق، ریاضی، علوم طبیعی و الهی - الهیات شفا که دربردارندهٔ فلسفهٔ اوست، کامل‌ترین مرجع حکمت مشائی است. هم اکنون در حوزه و دانشگاه از مهم‌ترین کتب فلسفی است.

(نهایی: دی ۹۸)

۸- از تألیفات ابن سینا دربارهٔ کتاب «نجات» توضیح دهید.

کله پاسخ: شکل مختصر شفاست. به بیشتر زبان‌ها ترجمه شد.

۹- از تألیفات ابن سینا دربارهٔ کتاب «انصاف» توضیح دهید.

کله پاسخ: دارای ۲۰ جزء و ۲۸ هزار مسئله. در حملهٔ غزنویان از بین رفت و تنها چند جزء باقی مانده است.